

De Saambinder

KERKELIJK WEEKBLAD DER GEREFORMEERDE GEMEENTEN

Meditatie

Adventsverwachting

*En Zijn Zoon uit de hemelen te
verwachten*

1 Thessalonicenzen 1:10a

Elk jaar, vier weken voor Kerst, worden vanuit de Bijbel de lijnen getrokken naar de geboorte van de Heere Jezus in Bethlehem.

In de prediking wordt er bij stil gestaan dat de komst van de Heere Jezus al lang van te voren was aangekondigd. Alles zag uit naar de vervulling van de belofte. Dit uitzien naar de komst van Christus noemen wij 'adventsverwachting'.

Nu behoort er ook zo'n uitzien te zijn naar de tweede komst, de wederkomst van Christus. De christenen uit de begintijd van het Nieuwe Testament waren mensen die daar sterk bij leefden.

In Thessalonica waren er veel van zulke mensen. Paulus kon van hen schrijven: 'En hoe gij tot God bekeerd zijt van de afgoden, om de levende God te dienen. En Zijn Zoon uit de hemelen te verwachten'.

Wat een getuigenis! Wat een wonder dat dit van hen geschreven kon worden. Door Gods genade hebben ze zich afgekeerd van de afgoden en toegekeerd tot God en... verwachten ze de Heere Jezus.

Het zijn adventskinderen geworden. Ze zien uit naar de wederkomst van Christus, hun Zaligmaker. Hij is van de doden opgestaan, Hij is naar de hemel opgevaren. Ook beloofde Hij weder te komen om al Zijn kinderen tot Zich te nemen, opdat zij ook zullen zijn waar Hij is.

Kijk, daar zagen ze nu naar uit. Ze

zagen uit naar die grote dag, om ten volle te genieten de belofte Gods in Christus Jezus.

De christelijke kerk in Thessalonica was een Maranatha-kerk, ze leefden in het biddend uitzien: 'Kom, Heere Jezus, kom haastiglijk'. En zo hoort het ook!

Wat zouden we moeten denken van een bruid die niet naar haar bruidegom verlangt? En wat zeiden ze in de tweede wereldoorlog van een vaderlander die niet uitkeek naar de terugkomst van hare majesteit de koningin?

De tot God bekeerden, degenen die zich afgekeerd hebben van de zonde en de afgoden om de levende God te dienen, hebben de Heere Jezus lief gekregen.

Als de bruid van Christus zien ze uit naar Zijn wederkomst.

Ja, de echte burger van het Koninkrijk van God is hier beneden niet meer thuis, voelt zich op vijandig grondgebied en leeft bij het gebed 'Uw Koninkrijk kome'; dat is: 'regeer ons alsoo door Uw Woord en Geest, dat wij ons hoe langer hoe meer aan U onderwerpen; bewaar en vermeerder Uw Kerk; verstoor de werken des duivels en alle geweld dat zich tegen U verheft, mitsgaders alle boze raadslagen, die tegen Uw heilig Woord bedacht worden; *totdat de volkomenheid Uws Rijks kome, waarin Gij alles zult zijn in allen*' (H.Cat. antw. 123).

Bidden wij van harte mee? Leeft deze

adventsverwachting ook in ons hart? Het is waar dat Paulus de Thessalonicenzen moest vermanen omdat ze overspannen waren in hun verwachting van Christus' wederkomst. Ze stopten met werken, ze verwaarloosden hun roeping in de wereld. Daarom moest hij hen schrijven: 'dat gij u benaastigt uw eigen dingen te doen, en te werken met uw eigen handen gelijk wij u bevolen hebben'.

Bij ons is wellicht het tegenovergestelde het geval. Waren zij overspannen in hun uitzien naar Christus' komst op de wolken, wij zijn vaak te ontspannen met betrekking tot Christus' tweede komst. Zij waren wat overgeestelijk, zijn wij niet vaak ongeestelijk?

Voor ons is het 'Zijn Zoon uit de hemel verwachten' vaak meer dogma dan levende werkelijkheid. We hangen zo aan de dingen van het hier en het nu. We zijn zo aardsgezind.

Christus' wederkomst is echter een onomkeerbaar feit. Hij zal komen! Hij is al onderweg om te komen! Vindt dit weerklink in onze harten?

We hebben allemaal dezelfde genade nodig als de mensen tot wie Paulus hier schrijft. De genade die ons bekeert van de afgoden tot het dienen van de levende God. Dan komen we

Inhoud

Meditatie: Adventsverwachting	. 1
Wij... (slot)	2
In Orde (1)	4
Aids in Afrika: een ontzaglijk drama (2)	5
Bijbelse taal	7
Gemoedsbezwaarden Zorgverzekering	9
Kerknieuws	9
Berichten	9
Preekbeurten	10

DE SAAMBINDER
Kerkelijk weekblad
der Gereformeerde Gemeenten.

Uitgave ten bate van de Emerituskas.

Hoofdredacteur: ds. A. Moerkerken.

Bijdragen van medewerkers en
boeken ter recensie aan:

ds. A. Moerkerken,
Händelstraat 1,
2901 JC Capelle aan den IJssel,
tel. 010-4472388, fax 010-4472263.

Redacteur: ds. G.J. van Aalst.
Molendijk 136, 3286 BK Klaaswaal
tel. 0186-576990, fax 0186-575105

Kerkelijk nieuws en berichten aan:

redactie-secretaris: J.J. Verhage
Kloosplantsoen 131,
2985 SC Ridderkerk
tel. 0180-420865, fax 0180-423583

Administratie en betalingen van
abbonementen, adreswijzigingen,
predikbeurten en beroepingswerk aan:

De Saambinder - abonnementen,
Postbus 608, 3440 AP Woerden,
tel. 0348-489900, fax 0348-483599.
Postbankno. voor abonn. gelden: 64327.
email: kbgg@cbgg.nl

Alle **advertenties** aan:

Administratie van De Saambinder:
J. Honkoop, Jan Willem Frisohof 53,
2517 LA 's-Gravenhage,
tel. 070-3514465, fax 070-3512718.
Postbankno. 256686.
email: saambinder-adv@klikSAFE.nl

Advertenties € 0,50,- per mm.

Familieberichten

€ 0,40,- per mm.

Deze prijzen zijn excl. 19% btw.

Advertenties dienen uiterlijk donderdag
in bezit van de administratie te zijn.

Rouwadvertenties tot uiterlijk
maandagmorgen 9 uur.

Correspondentie-adres

Noord-Amerika:

Mr. Clarence Bleeker
1233 Leffingwell Av, N.E.,
Grand Rapids, Michigan,
U.S.A. 49505.

Abonnementsprijs bij vooruitbetaling:

voor Nederland: € 11,- per halfjaar
(te betalen per 1 april en 1 oktober)

voor het buitenland, per jaar:

Europa € 56,-

Canada \$ 98,-

Amerika \$ 85,-

De redactie kan niet aansprakelijk
worden gesteld voor de inhoud van de
advertenties en de ter recensie
aangeboden boeken.

los van de wereld en van onszelf. Dan kunnen we om de grote vraag niet langer meer heen, hoe zal ik zonder verschrikken voor God kunnen verschijnen? Ben ik bereid? Hoe zal ik het maken als Hij komt om de aarde te richten, de wereld in gerechtigheid?

Deze vragen gaan het vernieuwde hart met vrees vervullen. Wat een bange worstelingen brengt het met zich mee te bedenken eeuwig God te moeten missen. Want hoe zal ik de toekomstige toorn kunnen ontvlieden? Daarom: 'Heere, behoud mij'! Wat een wonder als Christus Zich te midden van onze nood bekend wil maken. Ons bij de hand grijpt, ons Zijn gewilligheid en genoegzaamheid toont tot zaligheid van zondaren. Dan wordt Zijn eerste komst in de wereld voor ons de zaligheid. In Hem opent zich de weg tot God en tot het eeuwige leven.

Mag u, mag jij van het wonder weten:
'Die in de nood mijn Redder is

geweest'? Richt het hoofd dan op!
'Want Hij Die komt is Dezelfde, Die Zich tevoren om mijnentwil voor Gods gericht gesteld en al de vloek van mij weggenomen heeft' (H.Cat. antw. 52). Gods kinderen zien niet uit naar een onbekende, maar naar een Bekende. Geen onbeminde, maar een Beminde. Ze zien uit naar Jezus, Hij is hen dierbaar en gepast geworden. Kennen we Hem? Verwachten we Hem? Allen die met Simeon op Zijn zaligheid wachten, hebben niets te vrezen. Te erg om aan te denken zal het echter zijn voor allen die de Heere Jezus door ongelof en onbekeerlijkheid verworpen hebben. Wat een vreselijke dag zal Zijn komst voor dezulken zijn. Zoek daarom de genade van de bekering en bidt: 'Heere, leer mij U dienen en Uw Zoon verwachten'.

Woerden,

ds. W. Harinck

Wij...

(slot)

Bezwaren tegen de separerende prediking

Wij zijn nu toegekomen aan het bespreken van enkele bezwaren die in de loop van de tijd tegen een separerende prediking zijn ingebracht. We hebben nu gezien wat separerend preken is, we probeerden aan te tonen dat haar wortels liggen in Schrift en belijdenis; wij wezen erop dat deze prediking daar nog gevonden wordt in ons land waar de invloed van de Nadere Reformatie te bespeuren is. Nu willen wij enkele bezwaren onder ogen zien en trachten een antwoord te formuleren. De moeilijkheid is dat de tegenstanders velen en de bezwaren erg verschillend zijn. Wij willen daarom de bezwaren terugbrengen tot drie hoofd-bezwaren.

Eerste bezwaar: de separerende prediking zou onschriftuurlijk zijn

Dit is geen gering bezwaar! Als dit waar zou zijn, zouden wij van de separerende preekwijze — hoe lief zij ons ook mag zijn — afstand moeten nemen. Maar is het waar? De achtergrond van dit bezwaar is dikwijls deze, dat men de prediking niet meer zien wil als *verklaring en toepassing van*

het Woord Gods. Zó hebben onze oude gereformeerde theologen de prediking wél altijd omschreven! Men heeft vandaag echter heel andere omschrijvingen van de prediking gezocht. Nu loopt men niet zozeer tegen het *verklaren* als wel tegen het *toepassen* te hoop. Natuurlijk, zegt men, het Woord moet verklaard worden. Die verklaring moet zelfs een ruime plaats krijgen. Maar verder moet de prediker zich tot de gemeente richten met de oproep tot geloof! Scherp moet hij de keerzijde van het geloof, de zonde van het ongelof benadrukken. De predikant moet vooral, zo zegt men, zijn gemeente niet aanspreken in termen als kinderen Gods, bekommerden, onbekeerden enzovoorts. Hoe moet hij dan zijn gemeente aanspreken? Op deze vraag geeft men gevarieerde antwoorden, maar één ding wordt wel duidelijk: de aanspraak van de gemeente, ja de gehele prediking wordt sterk bepaald door de *verbondsbeschouwing* die men heeft. Men wil de gemeente liever zien als de verbondsgemeente, waarvan de leden als bondelingen worden aangesproken, dan dat men separert ten opzicht van staat en stand. En dán krijgt men dat gemakkelijk spreken over 'wij' en 'ons', waar de titel van

deze artikelen op doelt. Duidelijk is dat de verbondsbeschouwing van een predikant van beslissende invloed is op de wijze waarop hij de gemeente aanspreekt.

Met een kritische benadering van de separerende en 'onderscheidenlijke' prediking gaat meestal de nodige kritiek gepaard op de oude schrijvers, bij wie wij die preekwijze immers zo duidelijk terugvinden. Voor vroege vertegenwoordigers van de Nadere Reformatie als Taffin en Teellinck heeft men nog wel waardering, maar latere vertegenwoordigers als Schortinghuis acht men ver te zijn afgeleden van het spoor van de reformatie. Comrie en Holtius moeten het doorgaans helemaal ontgelden. Zij zouden de scholastiek op de troon verheven hebben in de kerk. Zij zouden van de bekeringsweg een systeem en van de prediking een schema hebben gemaakt. Verwijten, die ons vandaag de dag maar al te bekend in de oren klinken! Ik vrees dat mensen die zo spreken nogal eens vergeten, dat onze oude schrijvers over het algemeen bekwaame exegeten waren, voortreffelijke kenners van Hebreeuws, Grieks en Latijn; dat zij een kennis bezaten van de geschriften van de reformatoren, vooral die van Calvijn, waarbij onze kennis in het niet verzinkt; dat zij vaak uitblonken in een godsvrucht, die heden ten dage schaars geworden is; dat zij over het algemeen met grote stelligheid het genadeverbond beschouwden als beheerst door Gods verkiezing; dat zij tenslotte zich óók wel hebben verdiept in de vraag, hoe de *apostelen* hun gemeenten hebben aangesproken.

Immers, deze vraag is een kardinale: hoe beschouwden de apostelen hun gemeenten? Wáár, zo vragen onze tegenstanders, separeerden zij eigenlijk tussen Gods kinderen, bekommerden, onbekeerden? Waar maken zij zo'n onderscheid tussen de verschillende standen in het genadeleven als in de separerende prediking gebeurt? En inderdaad, na vluchtig onderzoek schijnen de apostelen dit niet te doen. Vervolgens brandmerkt men dan de separerende prediking met het ergste merkteken dat denkbaar is: *onschriftuurlijk!*

Is dit terecht? Nee! Trokken dan de apostelen de grote scheidslijn tussen dood en leven niet dwars door hun gemeenten? Meenden zij werkelijk dat die scheidslijn alleen maar langs de kerkmuur liep, tussen kerkmens en wereldling?

Van Diesbach

Wij moeten maar bij hun brieven te rade gaan. Teksten als 1 Johannes 3:1, 1 Korinthe 10:1-12, Hebreeën 6:4-8, Jakobus 2:14-26 en andere spreken voor zichzelf. Daar gaat het over zaken *binnen* de gemeenten. Nu nog afgezien van het feit dat we in de apostolische brieven geen preken, maar *zendbrieven* voor ons hebben (het houden van een preek en het schrijven van een brief is niet hetzelfde!), is het geen twijfelachtige zaak dat de apostelen in hun prediking de scheidslijn hebben getrokken én dat zij de standen in het geestelijke leven hebben erkend en geleerd. Wie zich verdiepen wil in de manier waarop de apostelen hun gemeenten hebben beschouwd moet eens de Voorrede op de bekende *Keurstoffen* van Smytegelt op naslaan. Die Voorrede gaat over 'De noodzakelijkheid van een ernstige en onderscheidene predikwijze' en is geschreven door Johannes van Diesbach, 'lidmaat der Hervormde Gemeente van 's-Gravenhage'. Een enkel citaat maakt Van Diesbachs bedoeling duidelijk: 'Voorwaar, het is nauwelijks te begrijpen of te geloven, hoe men onder de rechtzinnigen een *algemene predikwijze* waarin al de toehoorders als *goede christenen* aangemerkt, aangesproken en behandeld worden, als *apostolisch* voorstaan, en integendeel een *onderscheidene* en *ernstige predikwijze* waarin al de toehoorders als *bekeerden* en *onbekeerden* als *doden* en *levenden*, als *kinderen Gods* en *kinderen des duivels* aangemerkt en dus ook aangesproken en behandeld worden, als onbetamelijk veroordelen en bestrijden kan'. Van Diesbach behandelt ook de vraag die ons op dit ogenblik bezig houdt. 'Men zegt, dat een onderscheidene predikwijze strijdig is tegen de handelwijze van de apostelen in hun brieven, waarin zij de gemeenten in 't gemeen als ware christenen aanspreken en behandelen.' Met een vijftal argumenten toont Van Diesbach dan aan, dat de apostelen wel degelijk onderscheidenlijk hebben gepreekt. Het is hier niet de plaats zijn uitvoerig betoog op de voet te volgen. De meesten van onze lezers zullen wel in het bezit zijn van Smytegelts *Keurstoffen*. Men moet de moeite maar eens nemen om Van Diesbachs pleidooi voor een separerende prediking te onderzoeken. Ook het verwijt dat een separerende preek strijdig zou zijn met de aard der liefde (die toch de naaste niet veroordeelt!) wordt door hem weerlegd. Van

Diesbach eindigt zijn betoog met een afwijzing van het (nog steeds) veel gehoorde bezwaar, dat separerend preken de mensen wanhopig zou maken.

Tweede bezwaar: de separerende prediking zou niet in de geest van Calvijn zijn

Het gaat er soms vreemd aan toe in de theologische discussie. Wie zich op onze vaders beroept, krijgt nogal eens het verwijt te horen dat hij Gods Woord dicht laat. Maar wie zich op de Schrift beroept, krijgt voor de voeten geworpen dat onze oude theologen zo anders hebben gesproken. Daarom: heeft *Calvijn* separerend gepreekt? Volgens sommigen zou hij zo heel anders hebben gepreekt dan de mannen van de Nadere Reformatie het deden; zo heel anders ook dan heden ten dage bijvoorbeeld in onze gemeenten wordt gepreekt. De geschriften van Calvijn verheugen zich in onze tijd in een toenemende belangstelling. Dat is een goede zaak. Maar wie hier en daar zijn oor te luisteren legt, krijgt de indruk dat sommigen uit Calvijns geschriften meer kennis dan wijsheid hebben opgediept. Bijzonder ergerlijk is het wel, als iemand die van Calvijn eens een preek of een stukje uit zijn *Institutie* gelezen heeft, zich wijsmaakt dat hij nu de héle Calvijn kent. Calvijn kennen - dat is wat! Zijn hele *Institutie*, zijn talloze polemische geschriften en brieven, zijn lijvige bijbelcommentaren, zijn 2304 (!) opgeschreven preken ... wie zal durven zeggen dat hij de gehele Calvijn kent? Maar terzake: Calvijn zou *niet* separerend hebben gepreekt. Althans, niet op een wijze zoals wij dat gewoon zijn. Hoe heeft - volgens deze opvatting - Calvijn dan wél gepreekt? Calvijn zou volgens velen de man zijn van de pure beloftenprediking, oproepend tot geloof. Tegenover de dorre, systematische, scholastieke, en wat al niet meer aan mankementen vertonende prediking van de Nadere Reformatie, zou de levende prediking van Calvijn staan, wars van alle schema's. We willen niet ontkennen dat de preekwijze van Calvijn levend is. Zijn preken zijn vol van bevinding, van geestelijk leven, troostrijk, onderwijzend. Maar we willen ons niet gewonnen geven aan de suggestie dat er een diepe kloof zou gapen tussen Calvijns prediking en die uit de tijd van de Nadere Reformatie. Zeker, er zijn verschillen. Is dat vreemd? Tussen Calvijn en Comrie liggen twee eeuwen. Tussen

Comrie's prediking en die van onze tijd liggen meer dan twee eeuwen. Elke tijd drukt op de prediking zijn eigen stempel. Hiermee bedoelen wij niet dat de *tijdgeest* de inhoud van de prediking moet gaan bepalen, maar we bedoelen dat de prediking in elke tijd haar eigen woordkeus, opbouw en uiterlijke vorm vertoont. Maar afgezien van zulke uitwendige verschillen durven wij vol te houden dat Calvijn wel degelijk separerend heeft gepreikt en dat de kloof die tussen zijn prediking gaapt en die van de Nadere Reformatie een fictie is.

Bovendien was de wijze waarop men in Calvijns dagen tot een protestantse gemeente overging, wel wat verschillend van de manier waarop men van de Gereformeerde Kerk van Nederland meende lid te kunnen worden toen de hitte van de vervolging geweken was. Natuurlijk had dit gevolgen voor het karakter en de samenstelling van de gemeente. Zo merkt D. Nauta op over Calvijns gemeente te Straatsburg: 'Een bijkomende gunstige omstandigheid was, dat de gemeente het karakter van wat men in latere tijd zou noemen een volkskerk geheel miste (...) Calvijn kon er in het algemeen van uitgaan, dat de leden van de gemeente ieder voor zich een persoonlijke beslissing hadden genomen. Met een meer of minder welbewuste overtuiging hadden zij zich achter de zaak der Reformatie geschaard' (*Zicht op Calvijn*, 1965, blz. 125). Ieder zal begrijpen dat dit gevolgen heeft voor de wijze waarop men de gemeente aanspreekt. Mensen als Smytegelt en Van Lodenstein stonden in een *bevoorrechte* kerk, waarvan het lidmaatschap geen lijfsgevaar, doch slechts voordeel met zich meebracht. Is het dan vreemd dat het kaf onder het koren aanmerkelijk toeneemt? Is het verkeerd dat de predikers daar met grote nadruk op wijzen? Zonder enige twijfel heeft ook Calvijn in zijn preken de grote scheidslijn getrokken tussen kinderen Gods en ongelovigen. Dat Calvijn geen standen in het geestelijke leven zou hebben gekend, kan niemand volhouden. Wel kan men stellen dat hij de in latere dagen ingeburgerde *termen* om die verschillende standen aan te duiden niet gebruikte. Maar de Zwitserse theoloog L. Goumaz wees erin 1948 op dat Calvijn aan predikanten nogal eens de raad geeft, in hun prediking een 'duplex vox' (dubbele stem) te gebruiken (*Het ambt bij Calvijn*, blz. 65). Dit wil zeggen dat zij zich in de

prediking twee doeleinden hebben te stellen. In de eerste plaats moeten zij 'de schapen opvangen en vergaderen', maar in de tweede plaats de onwilligen op afdoende wijze weerstaan. Naar onze mening is de stelling dat Calvijn zijn gehele gemeente voor kinderen Gods zou hebben gehouden en niet of nauwelijks zou hebben gesepareerd, onhoudbaar.

Derde bezwaar: een separerende prediking zou gemakkelijk verworpen tot een christenprediking in plaats van een Christusprediking

Over dit laatste bezwaar willen we kort zijn. Sommigen karakteriseren de prediking die vanouds in onze gemeente gehoord is als christen- of kenmerkenprediking. Men ziet er daarbij geen been in, van die prediking een nare karikatuur te maken. Wij onderschrijven van harte dat de zuivere prediking Christusprediking is. Het woord van de apostel: 'Ik heb niet voorgenomen iets te weten onder u, dan Jezus Christus, en Dien gekruisigd' is wat dat betreft duidelijk genoeg (1 Korinthe 2:2). Maar de vraag is nu: *wat is Christusprediking?* Men moet niet menen dat een predikant Christus preekt, als hij alleen de *Naam* van Jezus vaak gebruikt! Iemand heeft er terecht op gewezen dat in sommige preken van Calvijn de Naam van Christus nauwelijks of in het geheel niet genoemd wordt, terwijl zijn prediking toch voluit Christusprediking mag heten (C. Veenhof, *Zicht op Calvijn*, blz. 80). Voor velen is Christusprediking die prediking, die niet teveel uitweidt over de kennis van de ellende, maar alle hoorders oproept toch tot Jézus te gaan. Uw zonden, zo heet het dan, leert u wel bij het kruis kennen. In dit soort prediking wordt de

zaligheid een soort reddingsboei, die God alle hoorders toewerpt, maar die wij dan wél zelf grijpen moeten. Hoe wij dit soort prediking ook zouden kunnen betitelen, *Christusprediking* zou ik ze niet willen noemen.

Wat is dan wél Christusprediking? Het is die prediking, waarin Hij gepredikt wordt zoals Hij waarlijk is als de Gezondene van de Vader, als de eeuwige Borg, als Zaligmaker en tot Profeet, Priester en Koning Gezalfde, als God en mens in één Persoon, als de vernederde Middelaar in de gangen van Zijn lijden, als de Verhoogde aan 's Vaders rechterhand. Maar óók zoals Hij Zich bekendmaakt in het leven van de Zijnen; zoals Hij door Zijn Geest in een weg van schuldovertuiging en ontdekking plaats maakt voor Zichzelf; zoals Hij functioneert in Zijn ambten in het leven van Zijn volk. Wel, zó begeren wij Hem te prediken. In zo'n prediking krijgen Gods kinderen 'teerkost' en wordt God verheerlijkt. Zeker zullen wij ook moeten waken voor het gevaar van een *schijnbaar* bevindelijke prediking, waarin wel veel dierbare gestalten en zielentoestanden worden opgesomd, maar waarin de verkondiging van de enige grond van zalig worden ontbreekt. Dán komt inderdaad de mens in het middelpunt. Maar men zou de separerende prediking van de Nadere Reformatie groot onrecht doen, als men haar dit verwijt zou maken. Die prediking is ten volle Christusprediking en separeert tegelijkertijd krachtig naar staat en stand. Daarom: *separerende prediking en Christusprediking zijn geen tegenstellingen!*

Capelle aan den IJssel,

ds. A. Moerkerken

In Orde

(1)
Mij bereikten enkele vragen op het terrein van de kerkorde. Het zijn vragen over zaken die algemeen van aard zijn. Daarom lijkt het mij goed op deze vragen in te gaan in ons kerkelijk blad. Er werd gevraagd naar de inhoud van en de gang van zaken rondom censura morum. Betreft deze de kerkenraad of

de gehele gemeente? Mag een gemeentelid ter gelegenheid van censura morum naar de kerkenraad gaan vanwege bezwaren die hij heeft tegen de eventuele avondmaalsgang van een ander gemeentelid? Moet het houden van censura morum niet vooraf aan de gemeente worden meegedeeld?

Censura morum

Censura morum betekent letterlijk: onderzoek naar de zeden. Het is een onderzoek dat binnen de kerkenraad gedaan wordt voorafgaand aan de bediening van het Heilig Avondmaal. In artikel 81 van de Dordtse Kerkorde kunnen we er over lezen. Daar staat dat het is "dat de dienaren des Woords, ouderlingen en diakenen onder hen de christelijke censuur zullen oefenen, en elkander met betrekking tot de bediening huns ambts vriendelijk (in liefde) vermanen". Het is dus een aangelegenheid van de kerkenraadsleden onderling en heeft betrekking op de ambtsuitoefening. Het moet daarbij gaan over leer en leven van de ambtsdragers en het staat in verband met de trouw in de ambtsbediening. Het mag dus niet zo zijn dat censura morum als een gelegenheid wordt gehanteerd om persoonlijke verschillen tussen ambtsdragers op de kerkenraad te brengen. In de praktijk gebeurt het houden van censura morum doordat onder leiding van de voorzitter in de vorm van een rondvraag aan ieder kerkenraadslid persoonlijk gevraagd wordt of hij wat heeft inzake de ambtsuitoefening van de broeders waardoor er verandering zou zijn om het Heilig Avondmaal te houden. In veel gemeenten is het de gewoonte dat het feit dat censura morum gehouden is of gehouden zal worden aan de gemeente meegedeeld wordt. Dit is wel een goede gewoonte te noemen, maar het is naar de tekst van de DKO niet voorgeschreven. Het is dus niet fout wanneer het niet meegedeeld wordt. Toch lijkt het mij goed wanneer het wél meegedeeld wordt. Dan weet de gemeente dat ook in deze de kerkenraad handelt overeenkomstig hetgeen volgens de DKO behoort.

Censura morum is volgens de DKO dus een zaak van de kerkenraad en niet een aangelegenheid die de gemeente betreft. Binnen hervormde gemeenten is dat vaak wel de gewoonte, maar we moeten daarbij bedenken dat zij een andere kerkorde hebben. En wanneer een gemeentelid nu iets wettigs heeft tegen een ander gemeentelid betreffende diens leer of leven? Dat is op zich geen zaak van censura morum. Naar de regel van Mattheüs 18 behoort hij dat onder vier ogen met dit gemeentelid te bespreken. Dat is de regel der Schrift. Hij kan en mag daarmee dus niet op censura morum komen. Mocht het zo zijn dat het gemeentelid tegen wie een ander een ernstige zaak heeft, niet naar het onderlinge vermaan luis-

tert, dan behoort het lid een ander, een vertrouwd persoon, mee te nemen. Zo moet geprobeerd worden het dwalende gemeentelid van zijn weg terug te mogen brengen. En als hij ook aan de twee leden geen gehoor geeft dan kan men - bij een serieuze zaak - deze ter kennis van de kerkenraad brengen. Zo behoren we in de gemeente met elkaar om te gaan. Maar dat staat los van censura morum. Alle dingen moeten ook in het kerkelijke leven hun eigen plaats en tijd hebben. Opdat alle dingen eerlijk en met orde zullen toegaan.

Anonieme schrijvers

Een andere vraag gaat over het omgaan met anonieme brieven. Moeten deze op de kerkenraad voorgelezen worden? En hoe om te gaan met geanonimiseerde mailtjes? Anonieme brieven moeten maar één plek krijgen en dat is de prullenbak. Ze moeten niet gelezen worden en dus zeker niet op de kerkenraad voorgelezen worden. Iemand die zijn naam en adres niet wil vermelden, is heel verkeerd bezig. Iemand die zich niet bekend wil maken, mag niet gehoord worden. Daarom moeten anonieme brieven rechtstreeks naar de prullenbak verdwijnen. Door de tegenwoordige mogelijkheden kan het ook dat geanonimiseerde mailtjes verstuurd worden. Dat zijn mailtjes waarvan de afzender niet klopt. Er wordt bijvoor-

beeld een verzonnen naam vermeld of men kiest bewust voor een schuilnaam. Je kunt dan wel een mailtje terugsturen, maar je komt er niet achter met wie je via de mail nu werkelijk correspondeert. Het is het beste, als een onbekende een mail stuurt met een inhoud die vragen oproept, eerst te informeren wie de afzender is en wat zijn relatie is tot de gemeente of tot de ambtsdrager tot wie men zich richt. Is men daarin niet duidelijk, dan geldt van zulke mailtjes precies hetzelfde als van anonieme post: ongelezen in de prullenbak. Het is uitermate lelijk en laag op zulk een wijze iets aan iemand onder de aandacht te willen brengen. Daartoe mag en moet op geen enkele wijze ook maar enige ruimte gegeven worden.

Verder bereikte mij een vraag over de verhouding van kerkenraad en ledenvergadering. Is de kerkenraad niet verplicht verantwoording van zijn beleid af te leggen op de jaarlijkse ledenvergadering? Is het niet nodig dat er een financiële begroting gepresenteerd wordt? En behoort het ook niet zo te zijn dat het jaarverslag van de scriba in bespreking gegeven wordt en door de vergadering geaccordeerd wordt? Op deze vragen hoop ik in een volgende aflevering wat uitvoeriger te schijven. *(wordt vervolgd)*

Krimpen aan den IJssel, ds. P. Mulder

Aids in Afrika: een ontzaglijk drama

(2)

Een jonge vrouw is ze nog maar, 21 jaar. Mamsie is haar naam. Dof kijkt ze uit haar ogen. Op krukken strompelt ze naar buiten. Na enkele meters kan ze niet meer verder. Met zichtbare moeite trekt ze haar magere lijf op een stoel. Haar familie woont in een stenen woning. Ernaast bevindt zich Mamsies ziekenvertrek: een golfplaten schuurtje. Vijf meter verderop staat een langwerpige bouwval waarvan de deur 30 graden uit het lood hangt: het toilet. Naast haar bed, op een omgekeerde emmer, staat een thermosfles. Een rolletje toilet papier ligt op de grond. Mamsie ligt aan tuberculose. Ze heeft aids.

Een complexe samenleving

We zagen reeds dat Afrika ontzaglijk zwaar is getroffen door de HIV/aids pandemie. Als we het aantal nieuwe HIV besmettingen in een grafiek zouden uitzetten, zien we daarin 3 pieken. De eerste piek bij 0-2 jaar (door besmetting rond de geboorte en via borstvoeding), de tweede piek bij 9 jaar (door seksueel misbruik) en de derde piek bij 15-20 jaar (door verkrachting en experimenteren op seksueel terrein). Een vraag die me tijdens onze reis veel bezighield is: hoe komt het toch? Ik denk dat we een groot deel van het antwoord moeten zoeken in een veelheid aan factoren die de Afrikaanse samen-

leving zo complex maken. Ik heb geprobeerd enig inzicht te krijgen in de weerbarstige werkelijkheid om tot een oplossing te komen. Het is me niet gelukt. We zouden het kunnen vergelijken met diverse punten op een papier. Soms lijkt het alsof er een lijn tussen twee punten te trekken is. Maar even later is het alweer een stippellijn, of is de lijn zelfs verdwenen.

Taboe

Hoewel een kwart van de mensen in Zuid-Afrika besmet is met het virus, heerst er een geweldig taboe op HIV/aids. Met ontkent het probleem. Veel mensen zijn ziek. Ze lijden aan mysterieuze infectieziekten. Ze hebben tuberculose. Ze hebben een pokkenziekte. Maar ze hebben géén aids! Althans...? Mensen die van zichzelf weten met HIV besmet te zijn, vertellen dit daarom vaak niet. Met hun risicovol gedrag besmetten ze weer anderen met het virus. Als een jonge vrouw in haar familie vertelt HIV positief te zijn, kan dit leiden tot verstoting uit de familie. Ook de kerken in Afrika weten hier dikwijls niet goed mee om te gaan. Mamsie was dan wel niet verstoten door haar familie, toch mocht ze niet meer in huis blijven. Ze moest uitwijken naar een schuurtje van golfplaten. Zou het ooit mogelijk zijn HIV/aids uit de taboesfeer te halen?

Armoede

Veel mensen leven in miserabele omstandigheden. Om de rijke steden en dorpen liggen de zogenaamde 'townships'. Dit zijn armoedige dorpjes met krottenwoningen. Verschillende woningen zijn half afgebouwd. Gespaard wordt voor nieuwe stenen. Huizen van golfplaten ter grootte van een schuurtje zijn geen uitzondering. We zijn er zelf verschillende malen in geweest. Aangrijpend. De armoede is opeens zo tastbaar.

Armoede en aids hebben veel met elkaar te maken. Aids *gedijt* bij armoede. Armoede leidt tot ontbreken van opleiding en van kennis, ook van seksualiteit. Armoede zet mensen aan tot het doen van riskante dingen om geld te verdienen. Zeer gevaarlijk zijn de zogenaamde 'suikerrooms'. Dit zijn mannen die jonge meisjes verleiden met eten, geld of kleding. Ontstellend is dat honger kan leiden tot 'one apple for sex'. Maar aids *versterkt* ook de armoede. Denk maar aan de kosten van de medicijnen en de begrafenis. Hoe arm Afrikaners ook zijn, de begrafenis

moet duur zijn. Dit heeft te maken met het geloof in geesten van voorouders. Armoede... aids... armoede... Het is als een vicieuze cirkel. Hoe zal deze doorbroken kunnen worden?

Politieke onwil

Op de Nederlandse Ambassade in Pretoria hoorden we dat de minister van Volksgezondheid van Zuid-Afrika heeft gezegd dat het beste medicijn tegen aids gezonde voeding is: aardappelen, rode bieten en knoflook. En de huidige president Mbeke gelooft niet dat HIV tot aids leidt. Van de medicijnen tegen HIV komen alleen maar vervelende bijwerkingen. Aids is een armoedeprobleem. Deze visie van de regering brengt met zich mee dat de verstrekking van medicijnen moeizaam gaat. Momenteel wordt slechts 18% van de HIV/aids patiënten die behandeld moeten worden, daadwerkelijk behandeld. Wat een ontzaglijke ellende voor de overige 82% van de patiënten. Zuid-Afrika is een stervend land! Is redding wel mogelijk?

Scheve man-vrouw verhouding

In Afrika heeft de vrouw een lagere sociale status. De man heeft een macht die zich vooral uit op seksueel gebied. Seksualiteit is voornamelijk lustbeleving van de man op het vrouwelijk object. De meeste mannen hebben wisselende seksuele contacten. Dit begint al op de puberleeftijd. Het gedrag van jongens is amoreel. Ze zien dat overal om zich heen. Vrouwen en meisjes zijn hierdoor bijzonder kwetsbaar. Dertig tot veertig procent van de meisjes is tot een eerste seksuele ervaring gedwongen door hun vriend of via verkrachting! Deze arme meisjes hebben geen keus om te wachten tot een huwelijk om met iemand het bed te delen. Is dit algemeen geaccepteerde gedrag van de mannen ooit te veranderen?

Arbeidsmigratie

Gehuwde vrouwen hebben in Afrika meestal geen buitenechtelijke relatie. Toch raken velen van hen besmet met HIV door hun eigen man. Door de armoede is de man genoodzaakt ergens anders te werken, de zogenaamde arbeidsmigratie. Ver van huis en hun vrouw houden veel mannen er andere contacten op na. Zij zijn ontrouw aan hun echtgenotes. In de Afrikaanse cultuur mag een vrouw niet vragen of haar man haar trouw is gebleven. Voelen we niet de machteloosheid van de Afrikaanse vrouwen?

Onkunde

De onkunde is geweldig groot. Er is weinig tot geen seksuele voorlichting. In sommige gebieden heerst de gedachte dat HIV-positieve mannen van hun besmetting kunnen afkomen door geslachtsgemeenschap te hebben met een maagd. Weer anderen denken (zonder er op dit moment een waardeoordeel aan te verbinden) dat ze van een condoom een worminfectie krijgen. Verder is een wijd verbreide gedachte dat het meisje eerst moet kunnen aantonen vruchtbaar te zijn. En zo kunnen we doorgaan. Is deze mythevorming wel te doorbreken?

Bruidschat

In Zuid-Afrika is het gewoon dat de man bij een huwelijk een bruidsschat geeft aan de vader van de bruid. Dit varieert van 1500 tot 6000 euro, afhankelijk van de opleiding. Daarbij komt nog een trouwfeest van 2000 euro. Dit is een belangrijke reden dat men in Afrika niet tot een huwelijk komt, maar samenwoont met een 'boy friend'. De gemiddelde huwbare leeftijd is in Zuid-Afrika voor een vrouw 30 jaar en voor een man 36 jaar. Dit is toch niet voor te stellen! Met onze groep zijn we op een Bijbelschool geweest. Van de 55 studenten, evangelisten en predikanten zijn er slechts twee getrouwd. De anderen kunnen door de onbetaalbare hoogte van de bruidsschat geen gezin stichten. De kerk kan in dit opzicht in de Afrikaanse samenleving geen goed voorbeeld geven. Is dit niet enorm schrijnend?

Kapotte gezinnen en aidswezen

Veel kinderen groeien op in kapotte gezinnen waar ouderlijke leiding en liefde ontbreekt. Ze raken gemakkelijk verzeild in losse seksuele relaties. In Zuid Afrika leven 900.000 aidswezen. Vaak leven hun opa en oma nog wel. Deze oude mensen moeten kleine kinderen en pubers opvoeden. Moeilijk, maar het kan niet anders. Jongens en meisjes die op hun 12^e jaar gezinshoofd moeten worden, zijn al lang geen uitzondering meer. We kunnen ons wel voorstellen dat in de Afrikaanse maatschappij hun situatie geweldig kwetsbaar is. De stap naar criminaliteit en prostitutie is niet groot. In de hoofdstad Johannesburg wordt ieder half uur iemand vermoord. Rond en in dezelfde stad worden iedere maand 300 baby's te vondeling gelegd. Op vuilnisbelten en in toiletten. Is het niet om te huiveren?

Vergrootglas

Aan de ene kant mogen we wel zeggen: wat een onpeilbare ellende brengt aids te weeg. Aan de andere kant moeten we ook opmerken: aids werkt als een vergrootglas. Immense problemen die al jaren bestonden, worden haarscherp zichtbaar. Voelen we ons niet nietig en machteloos? We mogen niet boven de Afrikaners gaan staan. Zouden we niet naast de meisjes en de vrouwen, maar ook naast de jongens en de mannen

moeten staan? Wat een ellende, wat een leed. Wat heeft de zonde (ook onze zonde!) toch teweeggebracht. De aarde is daardoor één groot tranendal, vol moeite en verdriet. Wat kunnen wij voor Afrika doen? Daar hoop ik de volgende keer iets over te schrijven. Nu alvast één ding: de handen vouwen!

Capelle aan den IJssel, H.J. Agteresch

Bijbelse taal

Dat onze Nederlandse taal mede gevormd is door de Statenvertaling klinkt ons vertrouwd in de oren. We weten ook dat we uitdrukkingen gebruiken die ontleend zijn aan de Statenbijbel, al zijn we dat niet eens altijd bewust. Dat het Nederlands van het jaar 2005 steeds verder af komt te staan van de bijbeltaal is helaas ook waar. Dat dit invloed heeft op het begrijpen van (oude) prekenboeken en andere geschriften van onze vaders, kunnen we helaas niet ontkennen. De vraag mogen we wel stellen: Hoe bijbels is onze taal nog?

Onlangs verscheen een opmerkelijk boek met een opmerkelijke titel. Het boek gaat over de invloed van de Bijbel op het Nederlands. Het kreeg als titel mee *Leeg en ijdel*. Deze titel zal wel verwijzen naar Prediker 1:2. In de Statenvertaling lezen we: 'Ijdelheid der ijdelheden...', in de Nieuwe Bijbelvertaling: 'Lucht en leegte...'. Naar aanleiding van het boek, een bundel opstellen, willen we enkele gedachten op papier zetten.

Wijs tot zaligheid

De opstellenbundel geeft een mooi inzicht in de invloed van de Bijbel op de ontwikkeling van een taal. Natuurlijk is dit niet het belangrijkste kenmerk van Gods Woord. De Schriften kunnen wijs maken tot zaligheid, daar komt het voor ons allen op aan. Al zouden we de hele dag de tale Kanaäns spreken, het brengt ons geen stap dichterbij tot de zaligheid. Wel is het zo dat, als God een mens bekeert, deze gaat leven bij de inhoud van de Schrift

en daarom ook bij de taal van Gods Woord. Het is opmerkelijk dat Ursinus en Olevianus op het tere ogenblik dat ze spreken over de openbaring van Christus letterlijk de taal van de Schrift gebruiken (zie Catechismus antwoord 18). Gods kinderen worden schriftuurlijk geleid. Zij zullen begeren de taal van de Schrift te verstaan. Zij hebben daarom, als er een goede bijbelvertaling is, geen behoefte aan nieuwe vertalingen. Behoefte krijgen ze om werkelijk, bevindelijk te mogen verstaan wat de Heere spreekt.

In inleidend hoofdstuk van *Leeg en ijdel* wordt de vraag gesteld wanneer we precies kunnen zeggen dat de taal van de Bijbel het Nederlands heeft beïnvloed. Het antwoord luidt dat dit het geval is als een nieuw woord niet alleen binnen, maar ook buiten de kerk wordt gebruikt. Een eenvoudig voorbeeld kan dit duidelijk maken. Uitdrukkingen als 'zo arm als Job', 'Babylonische spraakverwarring' en 'Egyptische duisternis' zijn duidelijk afgeleid van het bijbelse spraakgebruik. Tegelijkertijd hebben ze een vaste plaats gekregen in het Nederlands. Dan kunnen we zeggen dat de bijbeltaal het Nederlands heeft gevormd. De meeste Nederlanders zullen de lading van zulke uitdrukkingen begrijpen. Dat velen de bijbelse geschiedenis erachter niet meer kennen, is natuurlijk aangrijpend.

Ook woorden als ongeluksprofeet, muggenziften, talent en Judaskus en gezegdes als 'de bijl aan de wortel leggen', 'de dood is in de pot' en 'wie een kuil graaft voor een ander valt er zelf in' komen uit Gods Woord. De in oor-

sprong Griekse titels van het tweede en het laatste bijbelboek – Exodus en Apocalyps – hebben ook een plaats gekregen in het Nederlands.

Figuurlijk

Boeiend om te zien is hoe woorden uit de Bijbel in de loop van de tijd soms een figuurlijke betekenis kregen. Het woord Farizeeër wijst op de stroming binnen het Jodendom waarin de wetwerken een heel belangrijke plaats hadden. Daarom ergerden de Farizeeër zich zo aan het onderwijs van de Heere Jezus. Opvallend is dat het woord Farizeeër nog altijd gangbaar is in onze taal, maar dan wel in de betekenis van 'schijnheilige' en niet zozeer van een werkheilige.

Ook het woord vijgenblad heeft een figuurlijke betekenis gekregen. Adam en Eva maakten zich schorten van vijgenboombladeren toen zij gezondigd hadden. Het woord vijgenblad heeft in ons taalgebruik een plaatsje gekregen in het spreekwoord 'zich met vijgenbladen dekken', wat zoveel betekent als: nietige uitvluchten zoeken om zich te bedekken, of: iets bedekken waarvoor men zich schaamt.

De uitdrukking 'door het oog van de naald kruipen' wordt wel gebruikt als iemand ternauwernood aan een ongeluk ontsnapt. Maar wie denkt eraan dat hij dan iets anders bedoelt dan de Heere Jezus toen Deze sprak: het is lichter dat een kermel gaat door het oog van een naald dan dat een rijke ingaat in het Koninkrijk Gods (Matth. 19:24)? Christus sprak in een beeld om het zeldzame en bezwaarlijke te benadrukken dat rijke mensen van hun goed worden afgetrokken, wat niet gemist kan worden in de bekering.

Overigens zijn er ook uitdrukkingen waarvan we oppervlakkig zouden denken dat ze een bijbelse herkomst hebben. Bij het gezegde 'een adder onder het gras' denken we al snel aan de zegeningen van Jakob. Op zijn sterfbed sprak hij over Dan die als een adderslang nevens het pad de verzenen van het paard bijt. Ook Salomo spreekt over het bijten van de slang en het steken als een adder, maar de echte herkomst van de uitdrukking 'een adder onder het gras' is dit keer niet de Bijbel, maar de Romeinse schrijver Vergilius.

Spreekwoorden

Wie meer wil weten over bijbelse uitdrukkingen kan heel goed terecht in het boek *Spreekwoorden en gezegden uit de bijbel* van J. van Delden. Het is een her-

ziene uitgave van een eerder verschenen boek onder de titel *De tale Kanaäns*. Van Delden noemt in alfabetische volgorde een groot aantal woorden en uitdrukkingen die ontleend zijn aan de Bijbel. Jammer genoeg gebruikt hij niet de Statenvertaling maar de Nieuwe Vertaling van 1951. Opvallend is dat er nogal wat uitdrukkingen zijn waaraan we zo gewend zijn geraakt dat we nauwelijks stilstaan bij de bijbelse achtergrond. Denk maar aan 'in goede aarde vallen', wat verwijst naar de gelijkenis van het zaad. De uitdrukking 'een boekje over iemand opendoen' is ontleend aan Openbaring 20:12 waar we lezen dat op de oordeelsdag de boeken worden geopend. Wie denkt aan deze aangrijpende zaak als hij de uitdrukking 'een boekje over iemand opendoen' gebruikt?

Leerzaam is het boek van Van Delden zonder meer. Wie zou de bijbeltekst kunnen noemen waar we de uitdrukking vinden 'naar de man is, is zijn macht'? Het is Richteren 8:21. Wie zou de bijbelse achtergrond kunnen noemen van de uitdrukking 'het daglicht niet kunnen verdragen'? Zou het niet wijzen naar Johannes 3:20: Want een iegelijk die kwaad doet, haat het licht en komt tot het licht niet, opdat zijn werken niet bestraft worden? De uitdrukking 'het daglicht niet kunnen verdragen' wijst dus op onze doodstaat! Bij de uitdrukking 'wat gij niet wilt dat u geschiedt, doe dat ook een ander niet' denken we als vanzelf aan de Bijbel. Toch staat deze uitdrukking zó niet in de Bijbel. De Heere Jezus gebruikte juist de positieve formulering: Alle dingen dan, die gij wilt dat u de mensen zouden doen, doet gij hun ook alzo; want dat is de wet en de profeten (Matth 7:12).

Bij de pakken neerzitten

De uitdrukking 'bij de pakken neerzitten' draagt voor ons een lading van moedeloosheid. In de Bijbel treffen we deze uitdrukking aan in de zegen over Issaschar (Gen 49:12). Maar daar is het neerliggen tussen twee pakken eerder een teken van het zoeken van gemak! Als we zeggen dat iemand van een Saulus een Paulus is geworden, bedoelen we daarmee dat God een zondaar heeft bekeerd. De uitdrukking heeft zijn betekenis, hoewel zijn bekering niet de oorzaak is geweest dat Saulus voortaan Paulus heette. Paulus betekent eenvoudig 'de kleine'. Wanneer hij deze naam heeft aangenomen, is niet duidelijk. Anders ligt het bij Simon, die

bij zijn belijdenis dat Jezus de Christus was, van Zijn Meester de naam kreeg: Petrus. En toch ontstond er geen uitdrukking: van een Simon een Petrus worden. Uit de bekering van Saulus stamt wel de uitdrukking 'de schellen van de ogen vallen'. Wonderlijk ogenblik toen Saulus weer mocht zien. Hoe nodig dat onze blinde zielsogen geopend worden voor de werkelijkheid van ons zondebestaan. Zo verstaan mogen we zeggen dat geestelijk gezien de schellen van Saulus' ogen vielen toen hij op reis was naar Damaskus en hij met God te doen kreeg!

Namen

In het boek *Leeg en ijdel* staan verder nog leerzame bijdragen over namen in de Bijbel. Hoeveel kinderen zullen verbaasd aan vader hebben gevraagd waarom er in Mattheüs gesproken wordt over Jesse in plaats van over Isaï, over Ezekias in plaats van Hizkia en over Jechonias in plaats van Jojachin. Het antwoord is niet zo moeilijk. Het Grieks van het Nieuwe Testament zorgde voor een andere schrijfwijze dan het Hebreeuws van het Oude Testament. De statenvertalers hebben deze verschillen laten staan. Wie overigens een goed overzicht wil hebben van bijbelse namen kan terecht in het boek *De namen in de Bijbel; Betekenis & concordantie*. Het boek bevat een complete lijst van namen uit Oude en Nieuwe Testament, met daarbij de Hebreeuwse en Griekse grondtekst, de (mogelijke) betekenis van de naam en alle schriftplaatsen waar de naam voorkomt. Zeer bruikbaar, zo'n naslagwerk.

Invloed

De vele uitdrukkingen in het Nederlands die in de Statenvertaling ook te vinden zijn, bewijzen de invloed van de Statenbijbel op onze taal. Opvallend is daarom dat we in de bundel *Leeg en ijdel* een bijdrage vinden waarin de invloed van de Statenvertaling op het Nederlands sterk wordt gerelativeerd. Volgens Nicoline van der Sijs was zo rond de verschijning van de Statenbijbel in 1637 het Nederlands al zo ver ontwikkeld dat de bijbeltaal nauwelijks meer invloed kon uitoefenen op de ontwikkeling van het Nederlands. Verder kozen de statenvertalers voor een ouderwetse spelling, die toen al achterliep op de ontwikkelingen in de spelling. Ook de ontwikkeling van de Statenbijbel op de grammatica van het Nederlands is zeer gering geweest. Dit

komt omdat de statenvertalers vooral trouw wilden blijven aan de grondtekst. Ze namen veel zinswendingen uit het Hebreeuws en het Grieks over, ook als deze niet gangbaar waren in het Nederlands van die dagen.

Verschillende malen is al benadrukt dat de Statenvertalers geen bijbelvertaling hebben gemaakt in het 'moderne Nederlands' van die dagen. Soms wordt dit wel beweerd. Dat geldt dan als een argument dat de Bijbel telkens opnieuw in hedendaags Nederlands moet worden vertaald. Dat zouden de Statenvertalers ook hebben gewild, luidt het dan. In de bundel *Leeg en ijdel* lezen we echter het volgende: 'Al van de aanvang af week de taal van de Statenvertaling af van de dagelijkse omgangstaal. Men wilde weliswaar een begrijpelijke vertaling, maar kende aan de brontalen een goddelijke status toe waaraan de vertaling recht moest doen, en die zij dus nauwkeurig, veelal letterlijk moest volgen. Het resultaat was een tekst die in allerlei opzichten afweek van de gewone schrijftaal.'

Terugdringen

De bedoeling van de statenvertalers is geweest om Gods Woord getrouw onder het Nederlandse volk te brengen en niet om de taal te vormen. Dat dit toch gebeurd is, bewijst de grote plaats die de Statenvertaling altijd in ons volksleven heeft gehad. Buiten de kerk is hier weinig meer van over. Binnen de kerken lijkt de Statenvertaling ook steeds minder geliefd te zijn. Het is verbazingwekkend hoe gemakkelijk de Nieuwe Bijbelvertaling omarmd wordt, terwijl deze vertaling op veel plaatsen zo sterk afwijkt van de diepste bedoeling van Gods Woord. Laten we ons toch wachten voor een steeds verder terugdringen van Gods Woord in ons leven.

N.a.v. *Leeg en ijdel* (red. Nicoline van der Sijs; SDU-uitgevers, Den Haag; ISBN 90 12 10 740 0; 203 blz; € 18,87).

J. van Delden, *Spreekwoorden en gezegden uit de bijbel* (Uitg. Kok, Kampen; ISBN 90 435 0871 3; 368 blz; € 24,90).

***De namen in de Bijbel; Betekenis & concordantie* (Uitg. Everread, Woerden; ISBN 90 6694 214 2; 400 blz.; € 24,95).**

Middelburg,

ds. J.M.D. de Heer

Gemoedsbezwaarden zorgverzekering

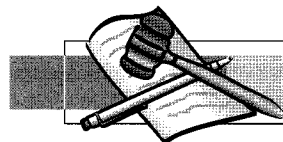
Enkele lezers vroegen of ook De Saambinder enige voorlichting kan geven inzake de nieuwe zorgverzekering, met name betreffende de positie van de gemoedsbezwaarden. Nu hebben de lezers over deze materie al langs verschillende andere kanalen informatie kunnen inwinnen. Niettemin willen we hier de situatie nog eens beknopt weergeven, waarbij we gebruik maken van een overzicht in het blad Diakonia, uitgave van het Deputaatschap DMZ. Vanaf 1 januari 2006 is in principe elke Nederlander verplicht zich te verzekeren tegen ziektekosten. Dit is een gevolg van de ZVW, de nieuwe Zorgverzekeringswet. Voor gemoedsbezwaarden tegen verzekeringen is een regeling getroffen. Wel is het zo (en ieder dient daar goede nota van te nemen) dat alleen diegenen die bij de Sociale Verzekeringsbank staan geregistreerd als gemoedsbezwaarden tegen de AWBZ (Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten) een vrijstelling kunnen krijgen van de verzekeringsplicht voor de ziektekostenverzekering.

Wel gelden ook voor deze gemoedsbezwaarden financiële verplichtingen. Zij behoeven niet – zoals anderen – een inkomensafhankelijke premie te betalen. Wel zijn zij verplicht een even hoge premieervangende belasting te betalen. Deze situatie geldt in feite ook nu reeds. Net als verzekerden hebben gemoedsbezwaarden ook wettelijk recht op de belaste werkgeversbijdrage. Gemoedsbezwaarden behoeven zich niet in te schrijven bij een zorgverzekeraar. Zij betalen geen nominale premie. Daarom hebben zij ook geen recht op een zorgtoeslag.

De door de gemoedsbezwaarde betaalde belasting wordt op een individueel op naam gestelde spaarrekening gezet bij het College voor Zorgverzekeringen (CVZ). Wanneer een gemoedsbezwaarde ziektekosten maakt die verzekerden vergoed zouden krijgen via hun zorgverzekering, kunnen zij de declaraties naar het CVZ sturen.

Deze organisatie zal de rekeningen controleren en het geld uitbetalen. Betaling vindt alleen plaats als er geld

op de spaarrekening staat. Staat er geen geld meer op de rekening, dan moet de betrokkene de overige kosten zelf betalen. Als een gezin van een gemoedsbezwaarde in een bepaald jaar minder ziektekosten maakt dan er aan belasting is betaald, geldt de volgende regeling: van wat er overblijft van de in dat jaar betaalde belasting, blijft de helft op de rekening staan voor latere jaren. De rest vloeit naar de zorgverzekeringskas.

Kerknieuws

BEROEPINGSWERK:

Aangenomen:

Naar Grand Rapids – Beckwith Avenue (VS): ds. J.B. Zippro te Scheveningen.

Beroepen:

Te Gorinchem:
ds. J. Driessen te 's Gravenhage;
Te Hilversum:
ds. A.A. Brugge te Scherpenisse;
Te Nieuwdorp:
ds. M.J. van Gelder te Middelburg-Zuid;
Te Oostkapelle:
ds. J.B. Zippro te Scheveningen;
Te Ridderkerk-Slikkerveer:
ds. D.W. Tuinier te Terwolde-De Vecht;
Te Rotterdam-Alexanderpolder:
ds. G. Clements te Gouda;

Te Rotterdam-IJsselmonde:

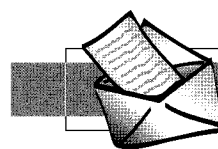
ds. C. van Krimpen te Oud-Beijerland.

Bedankt:

Voor Doetinchem, Oostkapelle en Rotterdam-Zuidwijk:
ds. J.B. Zippro te Scheveningen;
Voor Scherpenzeel en voor Zwolle:
ds. B.J. van Boven te De Valk-Wekerom;
Voor Zwijndrecht:
ds. C.A. van Dieren te Rijssen-Noord.

MUTATIE KERKELIJK JAARBOEK

Pag. 156, gemeente Gorinchem
De nieuwe scriba is: G. Versteeg,
Zuiderlingedijk 163, 4211 BD Spijk, tel.
0183- 56 16 20
J.L.H. Bareman, Zuiderlingedijk 20, 4211
BG Spijk, tel. 0183-64 87 64, is vanaf nu
belast met de regeling preekbeurten.

Berichten

KERSTZANGAVONDEN

Hardinxveld-Giessendam

De zangvereniging "Harpe Davids" hoopt op D.V. zaterdag **12 december** het muziekstuk "De weg naar de kribbe" uit te voeren. Een muzikale compositie over de belofte en de komst van Christus. Plaats en tijd: kerk van de Geref. Gemeente te Hardinxveld-Giessendam, Buitendams 118, aanvang: 19.30 uur. Medewerking verlenen: het kinderkoor "Harpe Davids", het meisjeskoor "Talitha" en het mannen- en gemengd koor "Harpe Davids". De algehele leiding is in handen van ds. W.J. Karels. Collecte t.b.v. het deputaatschap Israël en ter bestrijding van de onkosten.

Klaaswaal

Op D.V. zaterdag **10 december** is er in de kerk van de Geref. Gemeente te Klaaswaal een kerstzangavond. Hieraan werken mee: het mannenkoor "Rehoboth" uit Klaaswaal en het mannenkoor "Tehillim" uit Dordrecht. Ds. G.J. van Aalst heeft de leiding en houdt een meditatie. De collecte is, na aftrek van de kosten, bestemd voor het deputaatschap bijzondere noden met als speciaal doel: Pakistan. Aanvang 19.30 uur.

Tiel

Op D.V. zaterdag **10 december** zal er in de St. Maartenskerk te Tiel een kerstzang-

avond worden gehouden. Medewerkende is o.a. het mannenkoor 'Rehoboth' uit Geldermalsen.

In het programma is veel samenzang van psalmen opgenomen.

Oud-evangelist J. Witte verzorgt de opening en de sluiting en zal tevens een meditatie uitspreken. Aanvang 19.30 uur.

De collecte is bestemd voor het evangelisatiewerk van de Geref. Gemeenten (na aftrek van de onkosten).

Veenendaal

Op D.V. **17 december** zal er een kerstzangavond worden gehouden in de Adventkerk te Veenendaal. Vijftien Morgen 51. Medewerking hieraan verlenen: het jeugdkoor "De Kleine Harp" en het gemengd koor "Met Hart en Stem". De opening wordt verzorgd door een ouderling van de plaatselijke Geref. Gemeente, die ook een meditatie zal houden. Aanvang: 19.30 uur

EVANGELISATIE-/ KERSTZANGAVOND IN ZEIST

Op D.V. zaterdag **17 december** zal er een evangelisatie-/kerstzangavond worden gehouden in de Rehobothkerk van de Geref. Gemeente van Zeist, Joubertlaan 5 (hoek Bergweg). Medewerking wordt verleend door: het jeugdkoor "De Rehobothzangers", het gemengd koor "Sursum Corda" en het jongerenkoor "Deo Juvante" uit Geldermalsen. Ds. J.J. van Ekeveld zal de avond openen en tevens de meditatie houden. De sluiting zal worden verzorgd door een ouderling. Aanvang: 19.30 uur

CD VOOR KERKBOW TE BARENDRECHT

T.b.v. de kerkbouw van de Geref. Gemeente te Barendrecht is een CD verschenen. Hierop staan koraalbewerkingen van: Pieter Heykoop, Feike Asma, Klaas J. Mulder, André Knevel en eigen bewerkingen van organist Lenard Verkamman. Orgel: Grote Kerk te Tholen. Deze CD met 70-80 minuten muziek kost: € 12,95.

Bestellingen aan: J.M. Verkamman/
E. Seip, tel. 0180-610 901/ 616 820.

E-mail: cdbestelling@kliksafe.nl.

PROMOTIE

Op 21 oktober jl. promoveerde dhr. D. van der Hoek aan de Wageningse Universiteit tot doctor in de Omgevingswetenschappen met een verdediging van zijn proefschrift: "The effectiveness of restoration measures in species-rich for meadows" of "De effectiviteit van herstelmaatregelen in blauwgraslanden".

Eén van de stellingen in zijn proefschrift luidt: "De kwaliteit van wetenschapsbeoefening kan verbeteren als wetenschappers hun houding zouden laten bepalen door het motto van Thomas á Kempis (ca. 1379-1471) Ama nesciri ("Begeer onbekend te blijven"). We willen hem van harte gelukwensen met dit resultaat en hem Gods onmisbare zegen toewensen. In Spreuken 9:10 lezen we: "De vreeze des Heeren is het beginsel der wijsheid, en de wetenschap der heiligen is verstand." Dat deze wijsheid en wetenschap zijn deel zal mogen worden en hij de talenten van God verkregen, zou mogen gebruiken tot eer van Hem van Wie hij deze ontvangen heeft, is onze hartelijke wens en bede.

Kerkenraad Geref. Gemeente Wageningen.

Haarlem 10.00 uur ds. Bac; Hardinxveld-Giessendam 9.30 en 18.00 uur ds. W.J. Karels; Hendrik-Ido-Ambacht 19.00 uur ds. Silfhout; Herkingen 10.00 en 18.00 uur stud. Joosse; Hilversum 10.00 uur ds. Kleppe en 19.00 uur ds. Visscher; Hoofddorp 9.30 (H.A.) en 16.00 uur ds. Boogaard; Hoogeveen 19.00 uur ds. Schot; Houten 11.00 (H.A.) en 17.00 uur ds. Van der Net; Kampen 9.30 en 15.00 uur ds. Tanis; Kapelle-Biezeling 9.30 uur ds. C. Harinck en 14.30 uur ds. Van Gelder; Klaaswaal 9.30 en 18.00 uur leesdienst; Kootwijkerbroek 10.00 en 19.00 uur ds. Beens; Krabbendijke 9.30 uur en 18.00 uur ds. Verschuure en 14.00 uur leesdienst; Krimpen a/d IJssel 10.00 en 16.30 uur ds. P. Mulder; Leiderdorp 10.00 en 16.30 uur ds. Baan; Lelystad 9.30 en 16.00 uur ds. Kattenberg; Lisse 10.00 en 16.00 uur ds. Neele; Marknesse 19.00 uur ds. Tanis; Meeuwen 14.30 uur ds. M. Karens; Meliskerke 9.30 en 14.30 uur ds. Moens; Melissant 15.00 uur stud. Heijkamp; Middelburg-Centrum 9.30 en 18.30 uur ds. De Heer en 14.00 uur leesdienst; Middelburg-Zuid 9.30 en 18.30 uur ds. Van Gelder en 14.00 uur leesdienst; Middelharnis 9.30 en 18.00 uur ds. Van Manen; Moerkapelle 9.30 uur (doventolk) ds. Terlouw en 19.00 uur ds. Clements; Naaldwijk 9.30 uur ds. Van Aalst; Nieuwdorp 14.00 uur ds. J. de Pater; Nieuwer ter Aa 19.00 uur ds. Van der Net; Nieuwerkerk Zld 9.30 en 15.30 uur (H.D.) ds. Gunst; Nijkerk 18.30 uur stud. Van Belzen; Nisse 14.30 uur ds. Schipper; Nunspeet 9.30 en 15.00 uur ds. Schot; Opheusden 10.00 en 18.30 uur ds. G. Pater; Ouddorp 14.30 uur ds. Van Manen; Oudemirdum 19.00 uur ds. Kleppe; Puttershoek 10.00 uur ds. Baaijens; Rhenen 10.00 en 17.30 uur ds. Veenendaal; Ridderkerk 15.00 uur ds. W.J. Karels; Ridderkerk-Slikkerveer 9.30 en 16.30 uur ds. Mijnders; Rijssen-Noord 9.30 en 18.30 uur ds. Van Dieren en 14.30 uur leesdienst; Rijssen-West 9.30 en 18.30 uur (H.D.) ds. De Wit; Rijssen-Zuid 9.30 en 18.30 uur (H.D.) ds. Schreuder en 14.30 uur leesdienst; Rilland-Bath 9.30 en 18.30 uur ds. J. de Pater; Rotterdam-Alexanderpolder 10.00 en 16.00 uur ds. C. Harinck; Rotterdam-Centrum 19.00 uur ds. P. Mulder; Rotterdam-Zuidwijk 16.30 uur ds. Baaijens; Scherpenisse 9.30 en 18.30 uur ds. Brugge en 14.00 uur leesdienst; Scherpenzeel 10.00 en 18.30 uur ds. Sonneveld; Scheveningen 10.00 en 17.00 uur ds. Zippro; Sint Annaland 14.00 uur ds. Brugge; Sint Philipsland 9.30 en 18.30 uur ds. Van Dijk; Soest 9.30 en 15.00 uur stud. Van Belzen; Stad a/h Haringvliet 10.00 en 18.30 uur stud. Heijkamp; Terwolde-De Vecht 9.30 (H.A.) en 14.30 uur ds. Tuinier; Tholen 10.00, 14.30 en 18.30 uur leesdienst; Tricht-Geldermalsen 15.00 uur ds. F. Mulder; Uddel 10.00 en 18.30 uur ds. Mouw; Urk 10.00 en 17.00 uur ds. Bakker; Veen 9.30 en 18.00 uur ds. Melis; Veenendaal 9.30 en 17.00 uur ds. De Jongste; Vlaarding 15.00 uur ds.

ZONDAG 11 DECEMBER 2005

Aagtekerke 14.30 uur ds. De Heer en 19.00 uur ds. Moens; Aalst 14.30 uur ds. Melis; Alblasserdam 9.30 en 16.30 uur ds. B. van der Heiden; Almelo 15.00 uur ds. De Wit; Amersfoort 9.30 en 16.30 uur ds. Visscher; Apeldoorn 10.00 (H.A.) en 17.00 uur ds. Meeuse; Barendrecht (in CGK; Voordijk 252) 13.30 en 19.00 uur ds. Terlouw; Barneveld 9.30 en 19.00 uur ds. Hogchem; Beekbergen 19.00 uur ds. Meeuse; Benthuizen 9.30 en 18.00 uur ds. A.B. van der Heiden; Berkenwoude 10.00 uur ds. Paul; Boskoop 9.30 (H.A.) en 16.30 uur ds. Golverdingen; Capelle a/d IJssel-Middelwatering 10.00 en 16.30 uur ds. Silfhout; Capelle a/d IJssel-West 10.00 en 17.00 uur ds. Moerkerken; De Valk-Wekerom 9.30 en 19.00 uur ds. Van

Boven; Delft 19.00 uur ds. Driessen; Deventer 17.00 uur ds. Tuinier; Dirksland 10.00 en 18.00 uur ds. P. Blok; Doetinchem 9.30 uur ds. J. Karels; Dordrecht 16.30 uur ds. Paul; Drachten 9.30 en 19.00 uur ds. Hoogerland; Ede (Noorderkerk, Amsterdamseweg 9) 12.00 uur ds. De Jongste; Elspeet 10.00 en 18.30 uur ds. Vermeij; Emmeloord 16.00 uur ds. Kleppe; Enschede 15.30 uur ds. J. Karels; Ermelo 9.30 en 18.30 uur ds. L. Blok; Genemuiden 9.30 en 15.30 uur ds. Hakvoort; Gouda 9.30 en 16.30 uur ds. Clements; Goudswaard 14.30 uur ds. Van Krimpen; 's-Gravenhage 10.00 en 16.30 uur ds. Driessen; 's-Gravenpolder (kerkgebouw Spoorstraat) 9.30 en 18.00 uur ds. Schipper en 14.00 uur leesdienst; 's-Gravenzande 15.30 uur ds. Van Aalst;

A.B. van der Heiden; Vlissingen 9.30 en 16.00 uur ds. Vreugdenhil; Waarde 9.30 en 18.00 uur ds. Hofman en 14.00 uur leesdienst; Waardenburg 10.00 en 18.30 uur ds. Mondria; Wageningen 10.00 en 18.30 uur ds. F. Mulder; Werkendam 10.00 en 18.00 uur ds. M. Karens; Wierden 15.00 uur ds. Schreuder; Woerden 10.00 (H.A.) en 18.30 uur ds. W. Harinck; Yerseke 9.30 (H.A.) en 18.00 uur ds. Verweij en 14.00 uur leesdienst; Zeist 10.00 en 18.30 uur ds. Van Eekeveld; Zoetermeer 19.15 uur ds. Zippro; Zwolle 9.30 uur ds. Mol en 15.00 uur ds. L. Blok.

DINSDAG 13 DECEMBER 2005

Amersfoort 19.30 uur ds. Visscher (bijbel-
lezing); Ede (Noorderkerk, Amsterdam-
seweg 9) 19.30 uur ds. Sonneveld; Lisse
19.45 uur ds. Neele (bijbellesing);
Naaldwijk 19.45 uur ds. Mondria; Nijkerk
19.30 uur ds. Hakvoort; Stolwijk 19.30 uur
stud. Van Belzen; Uddel 19.30 uur ds.
Mouw (bijbellesing).

WOENSDAG 14 DECEMBER 2005

Amsterdam-Noord 19.30 uur ds. De Wit;
De Valk-Wekerom 19.30 uur ds. Van
Boven (bijbellesing); Dirksland 19.30 uur
ds. De Heer; Dordrecht 19.45 uur ds. Van
Gelder; Drachten 19.30 uur ds. Hooger-
land (bijbellesing); Hoogvliet 19.45 uur
ds. Brugge; Leerdam 19.30 uur stud. De
Waard; Nunspeet 19.30 uur ds. Schot (bij-
bellesing); Oosterland 19.30 uur ds.
Silfhout; Opperdoes 19.30 uur ds. Bakker;
Poortugaal 19.30 uur stud. Heijkamp;

Poortvliet 19.30 uur ds. Verweij; Rijssen-
Zuid 19.30 uur ds. Schreuder; Scherpen-
zeel 19.30 uur ds. Kleppe; Sint Annaland
19.30 uur stud. Joosse; Veen 19.30 uur ds.
Melis (bijbellesing); Vlaardingen 19.30
uur ds. B. van der Heiden; Wageningen
19.30 uur ds. F. Mulder (bijbellesing);
Westzaan 19.30 uur ds. Meeuse; Zaandam
19.30 uur ds. Van der Net; Zeist 19.30 uur
ds. Van Eekeveld (bijbellesing); Zwolle
19.30 uur ds. Van Dieren.

DONDERDAG 15 DECEMBER 2005

Aalst 19.30 uur ds. Mondria; Borssele
19.30 uur ds. Gunst; Genemuiden 19.30
uur ds. Hakvoort (bijbellesing); Krimpen
a/d IJssel 19.45 uur ds. P. Mulder (bijbel-
lesing); Oostvoorne 19.30 uur ds. Van der
Net; Ridderkerk 19.30 uur ds. Brugge.

VRIJDAG 16 DECEMBER 2005

Moerkapelle 14.00 uur ds. Clements
(huw.bev.).

EVANGELISATIESAMENKOMSTEN

Alkmaar:

Evangelist G. Baan; kerkgebouw 't Wuiver
2-a, Oudorp NH, gem. Alkmaar; diensten
iedere zondag om 10.00 en 16.30 uur.

Amsterdam:

Evangelist J. Krijgsman; kerkgebouw Bij
Simon de Looier, Looiersgracht 70.
Samenkomsten iedere zondag 10.30 en
17.00 uur.

Ook voor u staat de deur van onze evange-
lisatiepost open.

U bent hartelijk welkom op dinsdag tot en
met zaterdag tussen 10.00 uur en 16.00
uur.

Emmen:

Evangelist C. van Drunen; kerkgebouw
Prinsesselaan 6-I te Emmen; diensten iede-
re zondag om 9.30 en 15.30 uur.

Leeuwarden:

Evangelist S. de Visser; kerkgebouw
Achter de Hoven 2-c; diensten iedere zon-
dag om 9.30 en 16.00 uur. Zondag 11
december: 15.30 uur ds. Hoogerland.

Merksem:

Evangelist A. van Setten; Prot. Kerk, Oude
Barrelei 64; diensten iedere zondag om
10.00 en 17.00 uur.

Tilburg:

Evangelist H.J. van den Boogaart; kerkge-
bouw Offenbachstraat 105-107. Diensten
iedere zondag om 10.00 en 18.30 uur.
U bent hartelijk welkom in de BIJBEL-
winkel van dinsdag t/m zaterdag, tussen
10.00 en 17.00 uur. Offenbachstraat 107.

Advertenties

"ga in, in de vreugde uws Heeren."
Matt. 25:23 c

De kerkenraad van de Gereformeerde Gemeente te Scheveningen geeft met
verslagen kennis van het overlijden van

PIETER BOSLAND

in de leeftijd van 77 jaar.

Van 1964 tot 1999, met een korte onderbreking, heeft hij onze gemeente in alle
bescheidenheid als een goede en getrouwe dienstknecht in het ambt van diaken
mogen dienen.

De Heere ondersteune zijn vrouw, kinderen en (achter)kleinkinderen en trooste
hen in hun verdriet.

Scheveningen, 30 november 2005

Ds. J.B. Zippro, preses
D.J. Doorn, scriba

Te koop gevraagd: THEOLOGISCHE EN AANVERWANTE BOEKEN.

Antiquariaat Den Hertog/G.J. Zwoferink, tel. zaak: 030-634 66 81

Voor een onvergetelijke vakantie naar Natuur- en Landschapscam- ping "De Verborgten Hoek" (Fr.)

☞ rust en ruimte
☞ kindvriendelijk, kinderboerderij
☞ wandelpaden in bos en natuur
☞ uitstekende sanitaire voorzieningen
☞ recreatie-ruimte, tafeltennis enz.
☞ activiteiten voor jong en oud
☞ op zondagavond 'samen zingen'
☞ 2 vakantiehuizen te huur
☞ boek niet te laat, bel snel!
Fam. Wierda-Tuinier, Harich
(dichtbij Oudemirdum). Tel. 0514-
602065. www.deverborgenhoek.nl.

LEERKRACHTEN NODIG

CALVIN CHRISTIAN SCHOOL
in Alberta, Canada

De laatste twee jaren zijn wij per jaar
verblijd met twee leerkrachten uit
Nederland! Wij vragen er een paar bij
voor het komende schooljaar, 2006-
2007, in de lagere en hogere groepen.

*Neem voor verdere informatie contact
op met:*

Dhr. J. de Wilde (Nederland):
tel. 0182 613257

Direkteur: William Grisnich:
tel. 001 403 320 1650

(tussen 16.00uur en 06.30uur, ned. tijd)
Email: wgrisnich@ccschool.ca

't Boekenhoekje

Het adres voor verantwoorde lectuur & muziek

Leesboeken	Diverse (wens)kaarten
Kinderboeken	Cadeau-artikelen
Bijbels	Preekcassettes
Luxe bijbels	CD's en muz. cassettes
Psalmböeken	Bladmuziek
Theologische werken	
Verklaringen van Bijbel,	
Catechismus e.a.	
Levensbeschrijvingen	

Goudenregenstraat 24
Capelle a/d IJssel
Tel. 010 - 44 22 212

Openingstijden Di t/m vr: 9.00 - 18.00 uur
Za 9.00 - 13.00 uur.
Opbrengst t.b.v. Mbama-zending

Te huur in Sauerland dichtbij Winterberg gelegen vakantiewoning voor 7/8 pers. Woning met groot balkon en vrij uitzicht over berglandschap. Prachtig natuurgebied in elk jaargetijde.
Tel: 0548-518674

www.natuursteenhuis.nl

NatuursteenHuis

vakmensen vertalen uw wensen

Zandee & De Kuijper heet sinds kort NatuursteenHuis. Onveranderd is ons vakmanschap en onze persoonlijke service. Wij vertalen uw wensen in een gedenkteken van steen, glas of metaal of een unieke combinatie. Kijk ook eens op: www.natuursteenhuis.nl

Goes tel (0113) 216555
Middelburg tel (0118) 612579
ook voor leveringen buiten Zeeland

Zandee & De Kuijper

Uitgaande van de Gereformeerde Gemeenten in Nederland biedt de SHG gekwalificeerde kraamzorg, gezins-, en bejaardenzorg die aansluit bij uw manier van leven. Dit houdt voor ons in dat Bijbelse normen en waarden de basis vormen voor uw dagelijkse levenshouding en mediagebruik.

Gekwalificeerde kraamzorg

Meldt u tijdig aan (om teleurstelling te voorkomen). U kunt ons dagelijks telefonisch bereiken.

Bel 0187 - 48 91 73 b.g.g. 0342 - 49 21 55

Gezins- en bejaardenzorg

Voor gepaste hulp in uw situatie kunt u de SHG via het telefonisch spreekuur bereiken onder telefoonnummer 0166 - 65 26 05.

Op werkdagen van 8.30 - 10.30 uur en op vrijdagavond van 19.00 - 20.00 uur.

De gratis brochure zenden wij u graag toe.

GEPLANT EN BEWAARD

W.B. KRANENDONK

"... God plantte een klein stekje. Had het aan mensen gelegen, dan was dat kleine stekje weer vergaan. Maar God bewaarde het temidden van alles wat er tegen op kwam. En de Heere bewaart het nog!"

... schrijft ds. Hoogerland in een voorwoord voor dit herdenkingsboek van de gemeente van Drachten.

Op heldere wijze geeft de auteur, W.B. Kranendonk, in dit boek een overzicht van Gods leiding bij het ontstaan van deze gemeente en de 50 jaren geschiedenis die daarop volgen. Een boek waarin niet mensen, maar de daden des Heeren centraal staan. Van harte aanbevolen!

Met de aankoop van dit boek draagt u bij in de kosten van de verbouw van het kerkgebouw van de Gereformeerde Gemeente te Drachten.

GEB. 288 BLZ.

PRIJS: €18,50

Het boek is telefonisch te bestellen via ☎ 0512-366188, of schriftelijk via Fam. S. Kooistra, Dwarswijk 360, 9202 CA Drachten

BIJNA 50% KORTING

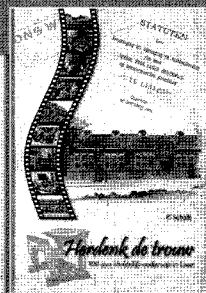
“Wanneer ik voor U kniel”

Deze decembermaand wordt uit de restantvoorraad van enkele honderden het boekenset “Wanneer ik voor U kniel” bijna voor half geld aangeboden. Ook op enkele tientallen cd's geldt een leuke korting. Lager kunnen we niet gaan. Een tweedelig boek met 500 pagina's (A4): 207 psalmmeditatie's, 391 kolommen liturgie, 647 kleurenfoto's met kerkelijke info. Een cd met 15 nummers (75 min.): samenzang/orgelsolo's, fraai booklet.

De boekenset voor € 29,50 in plaats van € 57,50, voordeel € 28,-. De cd voor € 16,50 in plaats van € 18,50, voordeel € 2,-. Altijd gratis thuisgestuurd. Indien boeken en cd samen besteld: totaal voordeel € 30,-.

Ons centraal telefonisch meldpunt voor bestellingen en vragen is geopend op elke dinsdagavond van 19.00 tot 20.00 uur op 0166-600333. Bestel ook gerust in een gefrankeerde enveloppe bij de: Redactiecommissie, Postbus 28, 4690 AA Tholen. Steun hiermee het Thoolse bouw- en orgelfonds.

Nieuw verschenen:

Herdenk de trouw

100 jaar christelijk onderwijs in Lisse
Auteur: P. Schalk

Dit prachtig uitgevoerde boek is geschreven ter gelegenheid van het 100-jarig bestaan van de Christelijke basisschool De Akker in Lisse. Het telt ruim 300 bladzijden, en bevat zo'n 200 foto's en andere illustraties.

Dit zeer lezenswaardige boek is telefonisch (0252-413099) te bestellen, of per e-mail (info@deakkerlisse.nl) voor € 15,- (excl. € 3,50 verzendkosten).

ArliSuel

Beheersing van uw gegevens

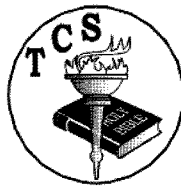
Automatisering & Pastoraat

- gegevens van preken in bestand
 - van prekenbundels uit uw kast
 - van gehouden kerkdiensten
 - voor predikanten (met administratie)
- ledenbestand van de gemeente
- adressenbestand voor vereniging, bedrijf of privé
- specifiek bestand wordt op maat gemaakt

gratis demoversie downloaden

www.arlisuel.nl

info@arlisuel.nl

Dringende oproep voor godsdienst leraar - Canada

Er is een vacature voor leraar godsdienst aan de Timothy Christian School (TCS) te Chilliwack. De school is prachtig gelegen in de westelijke provincie (beautiful) British Columbia. De school telt bijna 400 leerlingen van kleuterschool tot graad 12 (= klas 6 Voortgezet Onderwijs). De betrekking omvat ondermeer het les geven aan leerlingen van 12 tot 18 jaar (graad 7 - 12).

Als u lid bent van de Gereformeerde Gemeenten en enkele jaren ervaring heeft, willen wij graag van u horen.

Bent u geïnteresseerd om te helpen met het onderwijzen van onze kinderen in het meest belangrijke vak, maar heeft u vragen?

Neem dan vrijblijvend contact op met mw. M. Biemond

(Gouda, telefoon 0182-525198, e-mail M.Biemond@driestar-educatief.nl)

Co Neels P.Eng (jneels@uniserve.com)

Secretaris - Namens het school bestuur - Timothy Christian School

CHR. BEGRAFENISONDERNEMING G. WEGENAAR

Regentesselaan 43 Tel.: (0318) 52 66 41
3905 GT Veenendaal Fax: (0318) 55 42 04

Wij verzorgen begrafenissen in Veenendaal,
Ede, Bennekom, Wageningen, Rhenen e.o.

Begrafenis Verzorging Tollenaar

Voltastraat 21, 4532 LG Terneuzen
Tel. 0115-612554 - Geen crematies

**BOEDER
SCHERPENZEEL**

Ambtskleding
Kostuums: 2- en 3-delig zwart - grijs - e.a.
Preekjassen - Jacquets - Pantalons
Streeppantalons - Overhemden -
Stropdassen - Sokken - Overjassen
Hoeden - Schoenen

Winkel: Dorpsstraat 229, Scherpenzeel
Telefoon: 06-53215334 / 033-2778068 / 033-2778899

**OP AFSPRAAK OOK
SERVICE AAN HUIS!**

begrafenisverzorging T. den Hollander

Begrafenissen in Vlaardingen,
Rotterdam, Gouda, den Haag
en omstreken.

Opbaarmogelijkheden in een
door u gewenst uitvaartcentrum
of thuis met koeling.

Geen crematies.

Dag en nacht bereikbaar.

Mozartaan 13
3131 ES Vlaardingen
Tel. 010 - 4600509

Wie jubileert... wordt bedacht!

Donateursactie

Dit jaar is het 75 jaar geleden dat het evangelisatiewerk vanuit de Gereformeerde Gemeenten begonnen is. Na Merksem openden door de jaren heen vijf andere posten haar deuren. Enerzijds is er blijdschap dat dit werk al die jaren gedaan mocht worden. Anderzijds moeten we constateren dat de noodzaak van evangelisatiewerk in ons land alleen maar toegenomen is. De ontkerstening zet ontzettend hard door. Daarom moet dit werk ook kunnen blijven voortgaan, het liefst zelfs uitgebreid worden. Daarvoor is veel geld nodig. Uw hulp is onmisbaar. Dit jaar een jubileumjaar. En wie jubileert... wordt bedacht! En dat mogen we gelukkig ook bemerken! Reeds velen werden donateur. Bent u het nog niet? Zou u de bon willen invullen?

Mede namens de evangelisten hartelijk dank voor uw steun!

Ja, ik steun het werk

Met een donatie van:

- 2 euro p/mnd.
- 5 euro p/mnd.
- 10 euro p/mnd.
- euro p/mnd.

Of ineens:

- euro per jaar

Ondergetekende gaat akkoord met de voorwaarde dat het aangekruiste bedrag periodiek automatisch wordt afgeschreven. Deze afschrijving wordt zo spoedig mogelijk beëindigd na schriftelijke wederopzegging van uw kant.

Naam: dhr./mevr./fa.

Adres:

Pcode: Plaats:

Bank-/Girorekening:

HANDEKENING:

Bon invullen en opsturen
naar Dep. Evangelisatie,
Antwoordnummer 2499,
3440 WB WOERDEN.

Ontmoeting start unieke time-outvoorziening

Doel

- Dak- en thuislozen tot rust laten komen
- Hen stimuleren om aan een vervolgtraject te beginnen

Capaciteit

- 150 dak- en thuislozen per jaar
- Verblijf maximaal 5 weken

Waar

Hummelo

Met wie

In samenwerking met stichting 'Het Passion'

Ontmoeting biedt, op basis van christelijke naastenliefde, professionele hulp aan dak- en thuislozen, uitgaande van de behoeften en mogelijkheden van de cliënt

Centraal Bureau
Postbus 263
3990 GB Houten
tel 030 - 6354090
info@ontmoeting.org
www.ontmoeting.org
Rabobank 3876.69.140

Uw gift is hartelijk welkom!

PSYCHOLOGENPRAKTIJK BROUWER

hulpverlening aan kinderen,
jongeren en volwassenen

•
vestigingen

RIDDERKERK
Verlengde Kerkweg 11

•
BARNEVELD
Rozenstraat 1-a

•
METEREN (GELDERMALSEN)
Dorpsstraat 18

•
Bel voor informatie of aanmelding
(0180) 42 69 55
of kijk op www.psychbrouwer.nl

Harkes Begravenissen

Persoonlijke zorg voor uw begravenis

Berkenbroek 7 - Reeuwijk
info@harkesbegravenissen.nl
www.harkesbegravenissen.nl

(0172) 21 21 22

Wij verzorgen alleen begravenissen - Dag en nacht bereikbaar

KLASSE MAAKT ONDERSCHIED

Stolk Orgels
is hoofddealer van:
**Johannus - Eminent
Domus - Ahlborn**

tel.: 0180 - 31 56 52

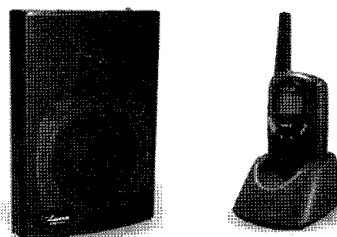
Nieuwkerk a/d IJssel, Vrijheidslaan 55,
Krabbenrijke, Oostpolderweg 1
Nederhemert Nrd., Ormelingstraat 36
Beesd, Veerweg 14
Papendrecht, Overtoom 18

UNIEK IN PRIJS

Collectebonnen machinaal tellen?

vraag demo en/of referentie
0548-515415

kerktelefoonontvangers

Ook geschikt voor DK tel!

Dorpsstraat 102, Putten
T. (0341) 37 57 57 • www.lagarde.nl

JOHANNUS - CONTENT - DOMUS

ma gesloten
di - vr 09.00 - 12.00 / 13.30 - 17.30
vr avond 18.30 - 21.00
za 09.30 - 12.00 / 13.30 - 17.00

ruime collectie bladmuziek (ook klavier) en CD's

A. van Ostadelaan 35
3904 TJ Veendaal

Tel: 0318 - 505063
Fax: 0318 - 505851

info@andanteorgels.nl
www.andanteorgels.nl

DE SPECIALIST IN HUISKAMER- EN KERKORGELS

BEGRAFENISVERZORGING KINA 010-458 31 12

voor Rotterdam, Krimpenerwaard, Gouda e.o.
D.W. Schipper 010-4506626 J. Kooijman 0182-583932

Te huur ruime vakantiewoning
in Zuid-Alberta, Canada,
omgeving van Lethbridge.
Prachtig gelegen, uitzicht op rivier,
prairie en Rocky Mountains,
dichtbij dorp en kerken.
Voor inlichtingen 00-1403-553-4023.
Hollands sprekend.

RST Zorgverleners

KRAAMZORG

THUISZORG

RST Zorgverleners.
600 zorgverleners staan voor u klaar!
Voor identiteit en kwaliteit.

Bel voor informatie over kraamzorg,
wijkzorg, gespecialiseerde
verzorging, verpleging,
(huishoudelijke) verzorging:
0342 - 42 23 24.
Of wordt zelf RST Zorgverlener!
Reageer op: 0342 - 40 54 65 of
info@rstzorg.nl.

Identiteit
Kwaliteit!

Tel (0342) 42 23 24

Burg. Kuntzelaan 27-a • Postbus 154
3770 AD Barneveld • Fax (0342) 42 25 50
www.rstzorg.nl • E-mail: info@rstzorg.nl

• Opleiding • Vertaalwerk • Eigen drukkerij • Lectorverspreiding • Diaconale hulpverlening

Ching-Hu koopt nooit christelijke boeken

Zij zou namelijk niet weten wáár.

Steun Stichting Bijbelse Hulpverlening China! Stort uw gift op **bankrekening 3473.76.029** en geef de Chinezen het Evangelie!

Van BOEKHANDEL & UITGEVERIJ
Horsse **nv**

DORPSSTRAAT 100 - 3881 BE PUTTEN
Tel. 0341 36 22 77 Fax 0341 36 20 77

Statenbijbels - Huisbijbels - Kinderbijbels
Kerkbijbels (alles Statenvertaling)
Theologische werken - Dagboeken
Bijbel- en Catechismusverklaringen
Leesboeken voor jong en oud
Voordeelaanbiedingen
Tweedehands en Antiquarisch
Psalm- en Muziekboeken
Bladmuziek (noten en klavarskribo)
CD's en Musicassettes
Boeken- en CD-bonnen
Wens- en Gelegenheidskaarten

Wij verzorgen begrafenissen in alle
plaatsen op de Veluwe en in Rijssen
en aangrenzende gebieden.

Geen crematies.

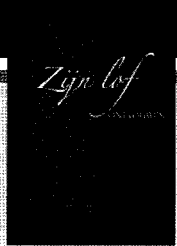
Ongeacht bij welke begrafenissenvereniging
of begrafenisfonds men is aangesloten.

Begrafenisverzorging Vos

Aardhuisweg 74, 3888 MG Uddel
tel. (0577) 401689, fax (0577) 401027

BEGRAFENISVERZORGING VOS - VERTROUWD VERZORGD

Waardevolle uitgaven van Gebr. Koster

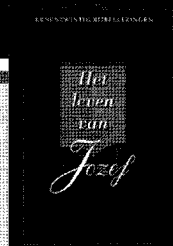
ds. J. Koster
Zijn lof
ontvrouwen
In deze bundel is een tiental preken opgenomen; zowel feeststoffen als vrije stoffen. Ds. Koster was bij velen geliefd om zijn eenvoudige, bevindelijke prediking. Als eenvoudige ossenherder werd hij geroepen om 'Zijn lof te ontvrouwen'.
Geb. 175 blz.

15.-

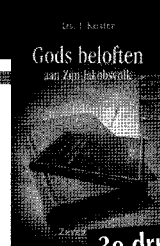
ds. L. Vogelaar
Een Zon en Schild
Ds. Vogelaar (1917-1996) was gedurende 34 jaar predikant van de Gereformeerde Gemeenten. In deze bundel preken klinkt door wie God in Christus wil zijn voor hen die zich door genade, als een arme, verloren zondaar mogen leren kennen.
Geb. 156 blz.

12.50

Ds. G. Mouw
Het leven van Jozef
Ds. Mouw (1942) verklaart in deze 21 bijbellezingen het leven van Jozef schriftuurlijk en bevindelijk. Het leven van Jozef wordt allereerst gekenmerkt door een weg van diepe vernedering, waarna hij, door genade, uitnemend verhoogd mocht worden.
Geb. 480 blz.

28.50

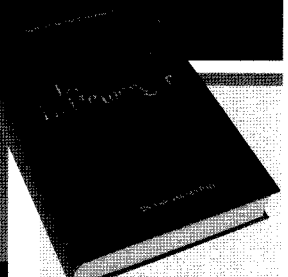
ds. J. Koster
Gods beloften aan Zijn Jakobsvolk
7 preken, waarvan 4 voor Advent en 3 voor Kerst.
Geb. 120 blz.

12.50

ds. W.C. Lamain
Pleisterplaatsen
deel 1: 8 preken voor de periode tussen Advent en Oudjaar;
deel 2: 8 preken voor de periode tussen Nieuwjaar en Biddag.
Geb. 130 blz.

11.30
per deel

ds. Chr. van der Poel
De Heidelberg
Op eenvoudige, indringende wijze confronteert ds. Van der Poel de lezer met de aloude leer die de zondaar op het diepst vernedert en God in Christus op het hoogst verheerlijkt.
Geb. 750 blz.

49.95

Uitgeverij Boekhandel

Gebr. Koster

Nairacstraat 17, Barneveld
Tel. (0342) 41 69 86

Ontwikkeling door onderwijs

De Oikonomos foundation is een christelijke organisatie die zich richt op ontwikkelingssamenwerking. Oikonomos participeert in projecten en programma's van lokale partnerorganisaties in diverse landen. In Indonesië is Oikonomos actief in het Centrale Bergland van Papua, de meest oostelijke provincie. Oikonomos steunt daar lokale partnerorganisaties, voornamelijk in de sectoren onderwijs, economie en infrastructuur.

Een belangrijk initiatief in de sector onderwijs is het verbeteren van de kwaliteit van het basisonderwijs door het trainen van leerkrachten. Het verbeteren van didactische vaardigheden en motivatie is daarbij van het grootste belang.

In verband met repatriëring van de huidige consultant zijn wij op zoek naar een

Consultant Onderwijs Papua

Uw missie

Als Consultant Onderwijs woont en werkt u in Papua, Indonesië. Uw werk omvat de volgende taken:

- U begeleidt en stimuleert nieuwe activiteiten op het gebied van onderwijs. Een belangrijke nieuwe activiteit is de opstart van een PABO.
- U bent betrokken bij de ontwikkeling en uitvoering van trainingsprogramma's voor leerkrachten.
- U bent betrokken bij onze activiteiten op het gebied van alfabetisering.
- Hieruit voortkomend begeleidt u de oprichting van een of meer nieuwe lokale organisaties.
- U werkt aan draagvlakverbreding, met name ook bij de ouders, en onderhoudt contacten met de overheid en instituten.
- U optimaliseert het partnernetwerk.
- U begeleidt onze lokale werknemers bij het uitvoeren van activiteiten vanuit ons veldkantoor.

Uw werkzaamheden hebben tot doel zowel reeds bestaande als nieuwe activiteiten te helpen ontwikkelen en bestaande structuren en partnerorganisaties te helpen versterken. U werkt daarin nauw samen met de lokale bevolking.

Uw achtergrond

Voor deze uitdagende en veelzijdige functie zoeken we kandidaten met een HBO- of universitaire opleiding (bij voorkeur op onderwijskundig gebied). Het is uiteraard van belang dat u zelfstandig kunt werken. Bovendien verwachten we affiniteit met christelijke ontwikkelingssamenwerking en zending. Het wonen in een andere cultuur en samenwerken met mensen die een andere achtergrond hebben, beschouwt u als een uitdaging. Een aantal jaren werkervaring, bij voorkeur met (project)management is een absolute pré. U bent bereid te investeren in uzelf, onder andere door middel van een taalstudie Indonesisch. Kennis van die taal is uiteraard ook een pré. U behoort bij een van de reformatorische kerken.

Uw reactie

Hebt u belangstelling voor deze functie, dan nodigen we u uit een sollicitatiebrief met C.V. binnen tien dagen te sturen naar de Oikonomos foundation, ter attentie van Hubrecht Smits, Postbus 231, 3880 AE Putten. Voor meer informatie kunt u contact met ons opnemen (telefoon: 0341-375639).

Oikonomos
foundation